

การเจ็บป่วย และการตาย

3

ศาสตราจารย์ ดร.ปราโมทย์ ประสาทกุล และ รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทมา ว่าพัฒน์วงศ์
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

“จำนวนการตายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่ใช่เพราะเรามีโรคภัยไข้เจ็บมากขึ้น หากเป็นเพราะประชากรไทยมีอายุสูงขึ้น ประมาณว่าร้อยละ 60 ของคนที่ตายทั้งหมดในแต่ละปีเป็นผู้ที่มียุ 65 ปีขึ้นไป”

เดี๋ยวนี้ คนไทยมีสุขภาพดีกว่าแต่ก่อนมาก อายุก็ยืนยาวขึ้น เมื่อ 40-50 ปีก่อน พอเกิดมา คาดเฉลี่ยว่าคนไทยจะมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกเฉลี่ยเพียง 50 ปีเท่านั้น ปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้นถึง 73 ปี เราหวังว่าคนไทยจะยังมีอายุยืนขึ้นไปอีกในอีก 20-30 ปีข้างหน้า คนไทยน่าจะมียุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดถึง 80 ปี ไม่น้อยกว่าชาวญี่ปุ่นในปัจจุบันมากนัก

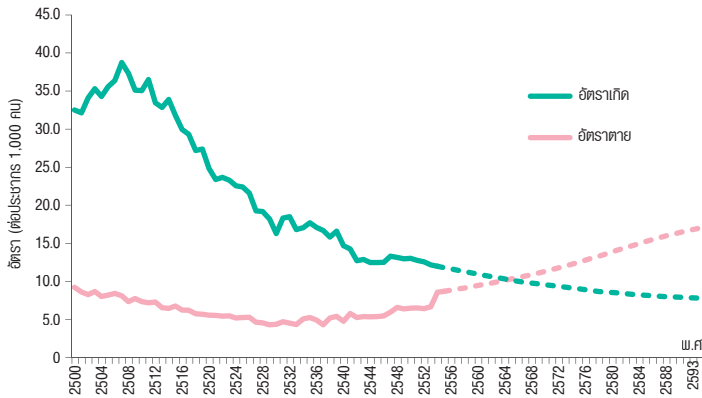
คนไทยตายราว 4 แสนกว่าคนในแต่ละปี แต่จำนวนตายนี้กำลังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต อีกราว 10-20 ปีข้างหน้า อาจจะมีคนไทยตายปีละกว่า 6 แสนคน (หรือที่อัตราการตายประมาณ 10 คน ต่อประชากร 1,000 คน) ซึ่งจะเป็นจำนวนพอๆ กับการเกิด ทำให้ประชากรไทยไม่เพิ่มขึ้น หรืออาจถึงขั้นลดจำนวนลง

อายุเฉลี่ยของประชากรไทยที่สูงขึ้นมากในช่วงเวลา 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นผลอย่างมากจากการลดลงของการตายในวัยทารกและเด็ก เมื่อ 40 ปีก่อน เด็กเกิดมา 1,000 คน จะตายไปเสียตั้งแต่อายุยังไม่ครบขวบถึง 80 คน อัตราตายทารกได้ลดลงเหลือเพียง 13 รายต่อการเกิดมีชีพ 1,000 ราย ในปัจจุบัน การอนามัยแม่และเด็ก สุขาภิบาล การสร้างภูมิคุ้มกันโรค เช่น การปลูกฝี ฉีดวัคซีน ช่วยทำให้ทารกและเด็กมีอัตราการรอดชีพสูงขึ้นอย่างมาก อัตราตายในวัยอื่นๆ ของประชากรไทยก็ลดลงอย่างมากเช่นกัน การพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ทั้งด้านการแพทย์ สาธารณสุข สุขาภิบาล เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมทำให้อัตราตายของประชากรไทยลดต่ำลงอย่างมากในทุกกลุ่มอายุ

สาเหตุการตายของประชากรไทยได้เปลี่ยนไปจากเดิมมาก ในอดีต คนไทยตายมากเพราะโรคติดเชื้อที่แพร่ระบาดไปได้ทั้งทางน้ำ อากาศ หรือโดยพาหะนำโรคชนิดต่างๆ ปัจจุบันการตายของประชากรไทยส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากพฤติกรรมกรรมการกินอยู่และการใช้ชีวิตของตนเอง สาเหตุการตายที่สำคัญในปัจจุบัน ได้แก่ โรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจและหลอดเลือด มะเร็ง เอดส์ โรคหัวใจ ความดันเลือด รวมทั้งอุบัติเหตุบนถนน โรคสมัยใหม่หลายอย่างสามารถป้องกันหรือหลีกเลี่ยงได้ด้วยการเปลี่ยนพฤติกรรมส่วนบุคคล เช่น พฤติกรรมการกินอาหาร การออกกำลังกาย การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา การขับขี่ยานพาหนะ

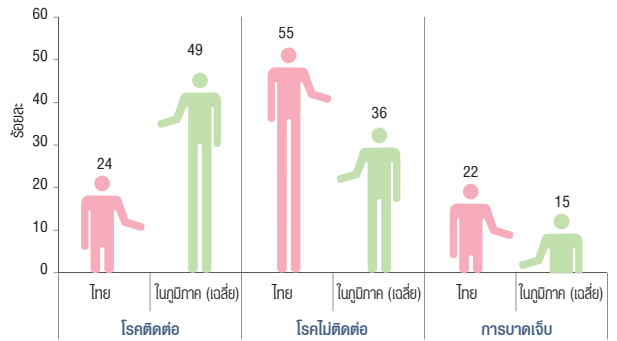
เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คือ มีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 10 และนับวันประชากรไทยจะยังมีอายุสูงขึ้น เราก็มองเห็นภาพแนวโน้มของภาวะความเจ็บป่วยของประชากรที่น่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้สูงอายุย่อมมีโอกาสเจ็บป่วยมากกว่าคนอายุน้อย ยิ่งอายุมากก็ยิ่งมีความเสี่ยงที่จะเจ็บป่วยมากขึ้น โรคของผู้สูงอายุมักจะเป็นโรคเรื้อรังที่ต้องการการดูแลระยะยาว เช่น โรคเบาหวาน โรคความจำเสื่อม อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคเกี่ยวกับกระดูกและฟัน โรคเหล่านี้ต้องการการรักษาต่อเนื่อง โรคของผู้สูงอายุเหล่านี้จะเพิ่มภาระในการดูแลรักษาให้กับสังคมไทยในอนาคต

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอัตราเกิด อัตราตายของประเทศไทย พ.ศ. 2500-2593

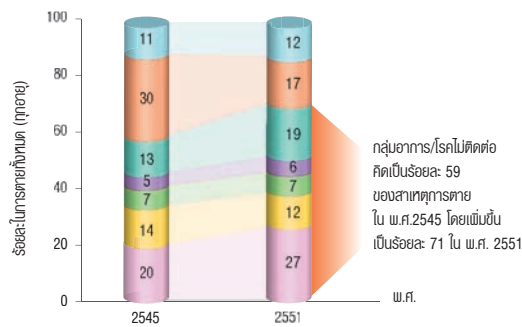
ที่มา: ปีพหุว่าพัฒนาองค์ พ.ศ. 2500-2553 จำนวนจากข้อมูลทะเบียนราษฎร (ไม่มีการปรับการดัดแปลง) และ พ.ศ. 2554-2593 จำนวนจากการฉายภาพประชากร

ร้อยละจำนวนปีที่สูญเสียไปจากการตายก่อนวัยอันควร (Year of Life Lost: YLL) จำแนกตามสาเหตุ ของคนไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาค พ.ศ. 2551

ที่มา: Global Health Observatory (GHO), WHO; [http://www.who.int/gho/countries/en/]; เข้าถึง 30 พ.ย. 2554
หมายเหตุ: ประเทศในภูมิภาค หมายถึง กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขององค์การอนามัยโลก

การตายของประชากรไทย จำแนกตามสาเหตุ พ.ศ. 2545 และ 2551

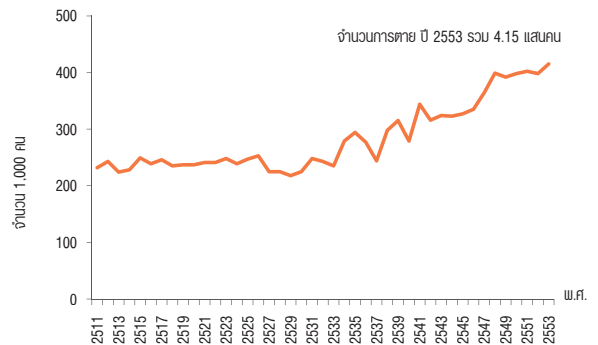

กลุ่มอาการโรคไม่ติดต่อ คิดเป็นร้อยละ 59 ของสาเหตุการตาย ใน พ.ศ. 2545 โดยเพิ่มขึ้น เป็นร้อยละ 71 ใน พ.ศ. 2551

- การบาดเจ็บ
- โรคติดต่อ อนามัยและเด็ก กวาทะโภชนาการ
- โรคไม่ติดต่อ/โรคเรื้อรังอื่นๆ
- เนื้องอก
- โรคเรื้อรังระบบทางเดินหายใจ
- มะเร็ง
- โรคระบบหัวใจและหลอดเลือด

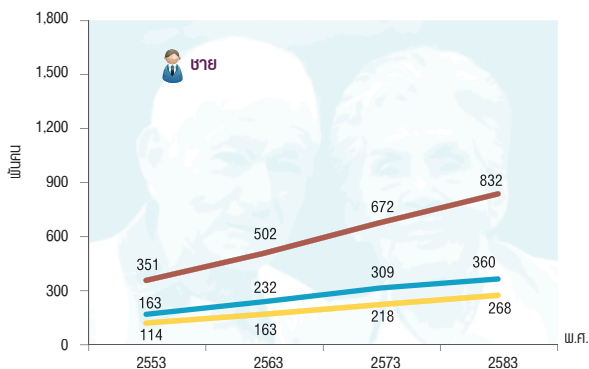
ที่มา: Global Health Observatory (GHO), WHO. [http://www.who.int/gho/countries/en/]; เข้าถึง 30 พ.ย. 2554]

จำนวนการตายของประเทศไทย พ.ศ. 2511-2553

ที่มา: ข้อมูลทะเบียนราษฎร

ประมาณจำนวนผู้สูงอายุ จำแนกตามภาวะพึ่งพิงในกิจวัตรประจำวันและตามเพศ พ.ศ. 2553-2583

- กิจวัตรพื้นฐาน
- การยืนถ่าย
- การทำงานบ้าน

ที่มา: ประมาณโดยผู้เขียน จากผลการสำรวจสุขภาพพลานามัยของประชาชนไทย โดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2546-2547

ภาวะพึ่งพิง (Dependency) หมายถึง ภาวะที่ผู้สูงอายุไม่ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเป็นอิสระ: แต่ต้องการความช่วยเหลือหรือการเฝ้าระวังจากบุคคลอื่น